

HUMAN
RIGHTS
MYANMAR

IPCMI

၂၀၂၅-၂၆ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း
လွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာများအပေါ်
စစ်တပ်၏ ပိတ်ဆို့ကန့်သတ်ပုံ

၂၀၂၅-၂၆ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း လွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာများအပေါ် စစ်တပ်၏ ပိတ်ဆို့ကန့်သတ်ပုံ

မတ်လ၊ ၂၀၂၆ ခုနှစ်။

အစီရင်ခံစာအကျဉ်းချုပ်

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ အာဏာသိမ်းမှု မစတင်မီ နာရီအနည်းငယ်အလိုတွင် စစ်တပ်သည် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများ၏ ရုံးခန်းများကို ဝင်ရောက်စီးနင်းခဲ့ပြီး အင်တာနက်လိုင်းများအားလုံးကို ဖြတ်တောက်ရန် အမိန့်ပေးခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဘက်စုံဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာသုံး ပိတ်ဆို့မှုများကို အလုံးစုံ ဆောင်ရွက်ပြီးစီးမှသာ အင်တာနက်ကို ပြန်လည်ဖွင့်ပေးရန် ညွှန်ကြားခဲ့သည်။ စစ်တပ်၏ ပစ်မှတ်ထား ပိတ်ဆို့မှုများထဲတွင် လူမှုကွန်ရက်များနှင့် နိုင်ငံအတွင်းရှိ လွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာဌာန အများအပြား ပါဝင်ခဲ့သည်။ ငါးနှစ်ကြာပြီးနောက် စစ်ကောင်စီ၏ ၂၀၂၅-၂၆ ခုနှစ် အတုအယောင်ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပချိန်တွင် ထိုပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်မှုများသည် ၎င်းတို့၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ၏ အဓိကဒေါက်တိုင်များ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဤအစီရင်ခံစာသည် အဆိုပါ ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်မှုများ၏ အဆင့်ဆင့်တိုးတက်ပြောင်းလဲလာပုံနှင့် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း ၎င်းတို့ မည်သို့ ပိုမိုပြင်းထန်လာသည်ကို ဖော်ထုတ်တင်ပြထားပါသည်။ စုံစမ်း စစ်ဆေးမှုအပိုင်းဆက်များ၏ ကနဦးအဖြစ် ဤအစီရင်ခံစာသည် မီဒီယာများကို စနစ်တကျ ဆင်ဆာဖြတ်ရန် နှင့် ပြည်သူတို့၏ အခြေခံသတင်းသိပိုင်ခွင့်ကို ပိတ်ပင်ရန်အတွက် စစ်တပ်က အင်တာနက် အခြေခံ အဆောက်အအုံများကို လက်နက်သဖွယ် မည်သို့အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း ဖော်ထုတ်အစီရင်ခံတင်ပြထားပါသည်။ နောက်ထပ်လာမည့် အစီရင်ခံစာအတွဲများတွင် သတင်းထောက်များ၏ ကိုယ်တွေ့အတွေ့အကြုံများကိုပါ ဆက်လက်ဖော်ပြသွားမည် ဖြစ်သည်။

အဓိကလေ့လာတွေ့ရှိချက်များ

- စစ်တပ်သည် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း လွတ်လပ်သည့် မီဒီယာကြီးများ၏ ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် ပြည်သူများဝင်ရောက်သတင်းဖတ်ရှုရန် ကြိုးပမ်းမှု ၉၃ % ကို ပိတ်ဆို့ဟန့်တားခဲ့ပြီး၊ ဝက်ဘ်ဆိုက် ပိတ်ဆို့မှုများကို သိသိသာသာ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။
- မီဒီယာတစ်ခုချင်းစီ၏ စစ်တပ်အား ဝေဖန်ထောက်ပြမှုအပေါ် မူတည်၍ ပိတ်ဆို့မှုများမှာလည်း ကွာခြားသွားသည်။ စစ်တပ်ကို အပြင်းထန်ဆုံး ဝေဖန်သည့် မီဒီယာများသည် ၉၀ % ကျော်အထိ ပိတ်ဆို့ဟန့်တားမှုနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသော်လည်း၊ စစ်တပ်၏ ဝါဒဖြန့်ချိမှုများအတိုင်း လိုက်ပါရေးသား သည့် မီဒီယာများမှာမူ လုံးဝ (၀%) ပိတ်ဆို့ခြင်း မခံခဲ့ရပေ။
- ဒစ်ဂျစ်တယ်ပိတ်ဆို့မှုကို ပြည်သူများ ကျော်လွှားခြင်းမပြုနိုင်စေရန် စစ်တပ်သည် လျှို့ဝှက်ကုန်သုံး နည်းပညာ (Encryption) နှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်အတားအဆီးများကို ကျော်လွှားအသုံးပြုနိုင်သည့် နည်းပညာသုံးကိရိယာ (Circumvention tools) များအား ပိတ်ဆို့မှုကိုလည်း ၉၇ % နှင့် ၉၃% အထိ အသီးသီး တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။ တချိန်တည်းမှာပင် ၎င်းတို့သည် လျှို့ဝှက်ကုန်နည်းပညာမသုံးထားသော ပလက်ဖောင်းများကို ပြန်ဖွင့်ပေးခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထုကို ပိုမိုပြင်းထန်စွာ စောင့်ကြည့်နိုင်သည့် ဒစ်ဂျစ်တယ်နယ်ပယ်အတွင်းသို့ သွတ်သွင်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။
- စစ်တပ်သည် ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်မှုများကို နိုင်ငံတော်လျှို့ဝှက်ချက်အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်း၊ သတင်း ပေါက်ကြားမှုများအတွက် ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာကုမ္ပဏီများကို ပြင်းထန်သော ထောင်ဒဏ်များ ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်ခြင်းနှင့် ပိတ်ဆို့မှု ၉၈ % ခန့်ကို နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းမှုများအဖြစ် ဖုံးကွယ် ခြင်းတို့ဖြင့် ပြည်သူလူထုအား အခြေအနေမှန်ကို ဝေခွဲမရဖြစ်အောင် လှည့်ဖျားရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။
- ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာကုမ္ပဏီများအားလုံးသည် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာရမည့် ၎င်းတို့၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ပျက်ကွက်ခဲ့ကြပြီး၊ စစ်တပ်၏ ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်ရေး ယန္တရား တွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်အားဖြည့်ပေးသူများ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံပိုင်ဆက်သွယ် ရေးနည်းပညာကုမ္ပဏီများဖြစ်သည့် MPT နှင့် Mytel တို့သည် သတင်းမီဒီယာများကို ၁၀၀ % နီးပါး ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်ခြင်းဖြင့် ဤဒစ်ဂျစ်တယ်နယ်ပယ်ကို ရှေ့တန်းမှ အကောင်အထည်ဖော် ခဲ့ကြသည်။

နိဒါန်း 5

စစ်တပ်၏ ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်ရေး ယန္တရားကို လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း.....6

လွတ်လပ်သည့် သတင်းမီဒီယာများကို ပစ်မှတ်ထား၍ ပိတ်ဆို့ခြင်း.....8

သတင်းမီဒီယာများကို ပိတ်ဆို့ရန် လူမှုကွန်ရက်များကို ကန့်သတ်ခြင်း.....13

ပိတ်ဆို့ထားသည့် သတင်းမီဒီယာများအား ကျော်လွှားအသုံးပြုနိုင်မည့် လမ်းကြောင်းများကို ပိတ်ဆို့ခြင်း...16

သတင်းမီဒီယာများကိုပိတ်ဆို့ရာ၌ ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍ 18

နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ပိတ်ဆို့ထားဆီးခြင်း.....20

နိဂုံးချုပ်.....22

unesco

The International Programme for the Development of Communication

This report was delivered with the support of the UNESCO International Programme for the Development of Communication.

The designations employed and the presentation of material throughout this publication do not imply the expression of any opinion whatsoever on the part of UNESCO concerning the legal status of any country, territory, city or area or of its authorities, or concerning the delimitation of its frontiers or boundaries. The author(s) are responsible for the choice and presentation of the facts contained in this document and for the opinions expressed therein, which are not necessarily those of UNESCO and do not commit the Organization.

နိဒါန်း

စနစ်တကျကျူးလွန်ခဲ့သော ငါးနှစ်တာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနောက်တွင် စစ်တပ်သည် ၎င်းတို့ ကာလရှည်ကြာ ကတိပြုခဲ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲများကို ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလမှ ၂၀၂၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ အတွင်း တဆင့်ပြီးတဆင့် ကျင်းပခြင်းဖြင့် အာဏာသိမ်းမှု ရည်မှန်းချက်များကို အပြီးသတ်ဆောင်ရွက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ သို့သော် အဆိုပါရွေးကောက်ပွဲများကို နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက ဟန်ပြသက်သက် အတုအယောင်အဖြစ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရှုတ်ချခဲ့ကြပြီး၊ အာဆီယံအပါအဝင် ဒေသတွင်းအဖွဲ့အစည်းများ၏ အသိအမှတ်ပြုမှုကိုလည်း မရယူနိုင်ခဲ့ကြပါ။¹

ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်၏ တရားမဝင်မှုသည် စစ်တပ်က သတင်းအချက်အလက်ဂေဟစနစ်တခုလုံးကို တမင်တကာ တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးခဲ့ခြင်းအပေါ် အခြေခံနေသည်။ အင်တာနက်ပေါ်ရှိ သိသာသော အစိတ်အပိုင်း အတော်များများကို ပိတ်ဆို့ခြင်းဖြင့် စစ်တပ်သည် မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူများ၏ မှန်ကန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်နှင့် ရရှိခွင့်တို့ကို ပိတ်ပင်တားဆီးခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက ကြီးမားကျယ်ပြန့်စွာ ဆင်နာဖြတ်တောက်သည့်အနေဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော အင်တာနက်ပိတ်ဆို့မှုများ သည် ပြည်သူလူထုနှင့် အမှန်တရားကြားတွင် ဒစ်ဂျစ်တယ် အတားအဆီးတခုဖြစ်ခဲ့သည်။

စစ်တပ်သည် အာဏာသိမ်းစဉ်အတွင်း လမ်းမပေါ်ရှိ နယ်မြေများကိုသာ သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်မဟုတ်ဘဲ ဒစ်ဂျစ်တယ် အခြေခံအဆောက်အအုံ တခုလုံးကိုလည်း လက်ဝါးကြီးအုပ် သိမ်းယူခဲ့သည်။

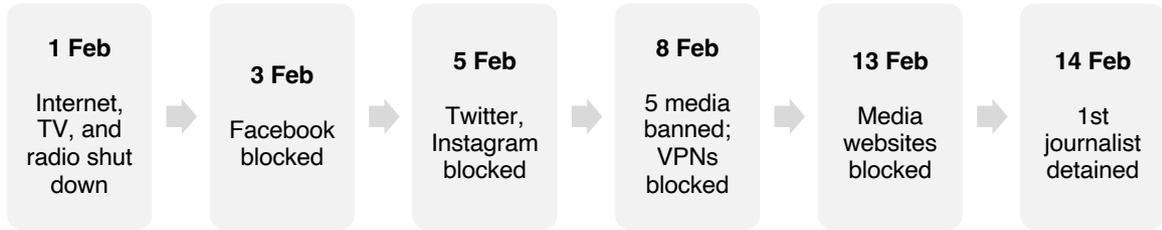
ဤအစီရင်ခံစာသည် ရွေးကောက်ပွဲကာလမတိုင်မီ စစ်တပ်၏ မီဒီယာများအပေါ် ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးထားပြီး၊ အထူးသဖြင့် ၂၀၂၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလမှ ဒီဇင်ဘာလအထိ အရေးကြီးသော သုံးလတာကာလအတွင်း ပိတ်ဆို့မှုများအား အရှိန်အဟုန်မြှင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပုံကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ တင်ပြထားသည်။ ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်စည်းရုံးရေး ကာလအတွင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် အဆိုပါ အပြောင်းအလဲများကို အကဲဖြတ်ခြင်းဖြင့် စစ်တပ်က နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ နှောင့်ယှက်တားဆီးမှုများကို အသုံးပြု၍ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်အား မည်သို့ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်ခဲ့သည်ကိုလည်းကောင်း၊ စစ်အာဏာရှင်စနစ် ရှင်သန်ရပ်တည်ရေးအတွက် မည်သို့ အကာအကွယ်ယူခဲ့သည်ကိုလည်းကောင်း ဤအစီရင်ခံစာက ဖော်ပြထားပါသည်။

¹ AP (2026), “ASEAN does not recognize Myanmar’s elections, which military-backed party claims to have won”.

စစ်တပ်၏ ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်ရေး ယန္တရားကို လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း

ဒစ်ဂျစ်တယ်အာဏာသိမ်းမှု၏ ဗိသုကာကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ နံနက် ၃:၀၀ နာရီတွင် အုတ်မြစ်ချ၍ စတင်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။^၂ စစ်သားများသည် ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာကုမ္ပဏီများ၊ ရုပ်မြင်သံကြားထုတ်လွှင့်ရေးဌာနများနှင့် ရေဒီယိုအသံလွှင့်ရုံများအတွင်းသို့ အတင်းအဓမ္မ ဝင်ရောက်စီးနင်းကာ ဝန်ဆောင်မှုများကို ချက်ချင်းရပ်ဆိုင်းရန် အမိန့်ပေးစေခဲ့သည်။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း ရုန်းရင်းဆန်ခတ်နှင့် ရှုတ်ထွေးလွန်းလှသော ဝရုန်းသုန်းကားနေရက်များအတွင်း ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် ပြင်ပကမ္ဘာနှင့် ဆက်သွယ်ရန် တခုတည်းသောနည်းလမ်းမှာ နိုင်ငံခြားဆင်းမကတ်များသာ ရှိခဲ့သည်။ သို့သော် နောက်ပိုင်းတွင် ထိုလမ်းကြောင်းကိုလည်း စစ်တပ်က ရှာဖွေဖော်ထုတ်ကာ စနစ်တကျ ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်ပစ်ခဲ့သည်။^၃

အာဏာသိမ်းကာလ အစောပိုင်း ရက်သတ္တပတ်များတွင် စစ်တပ်က အလုံးစုံ အင်တာနက်ဖြတ်တောက်သည့် နည်းလမ်းကို အသုံးပြုခဲ့သော်လည်း၊ နောက်ပိုင်းတွင် ရွေးချယ်ပစ်မှတ်ထား ပိတ်ဆို့နိုင်သည့် ခွဲစိတ်ဖြတ်တောက်ရေးနည်းဗျူဟာကို ကူးပြောင်းကျင့်သုံးခဲ့သည်။ စစ်တပ်သည် ဦးစွာပထမ Facebook နှင့် ၎င်းနောက်တွင် X (ယခင် Twitter) အပါအဝင် Instagram စသည့် လူမှုကွန်ရက်ပလက်ဖောင်းများကို ဆက်လက်ပိတ်ဆို့ရန် အမိန့်ပေးခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင် အရွယ်အစားအကြီးဆုံးနှင့် လွတ်လပ်သည့် သတင်းမီဒီယာဝက်ဘ်ဆိုက်များကို ပိတ်ဆို့ခဲ့ပြီး၊ နောက်ဆုံးတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းနှင့် ပြည်နယ်အသီးသီးရှိ တိုင်းရင်းသားဒေသမှ သတင်းများကို တင်ပြနေသော ဒေသတွင်းမီဒီယာများကိုပါ ဆက်လက်ချဲ့ထွင်ပိတ်ဆို့ခဲ့သည်။

အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ငါးနှစ်ကြာသည့်တိုင်အောင် အဆိုပါ ပိတ်ဆို့မှုများမှာ ဆက်လက်တည်ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် ယခုရွေးကောက်ပွဲကျင်းပသည့် ကာလအတွင်းရှိ ဒစ်ဂျစ်တယ်ပိတ်ဆို့မှုများ အပေါ် အဓိကအာရုံစိုက်ထားပြီး၊ ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလမှ ၂၀၂၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတဝန်းမှ ကောက်ယူရရှိထားသည့် အင်တာနက်ကွန်ရက် တိုင်းတာချက်ပေါင်း ၁၉၈,၀၀၀ နှင့် ညွှန်းကိန်းပေါင်း ၁.၈

^၂ Free Expression Myanmar (2021), “[Military violations of free expression timeline](#)”.
^၃ Reuters (2022), “[A year after Myanmar coup, growing surveillance threatens lives](#)”.

သန်း ပါဝင်သော ပြည့်စုံခိုင်မာသည့် အချက်အလက်စုဆောင်းမှုအပေါ် အခြေခံ၍ ပြုစုထားခြင်း ဖြစ်သည်။⁴ ကွန်ရက်တိုင်းတာချက်တချက်ချင်းစီတွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုလိုသည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်များကို MPT သို့မဟုတ် MyanmarNet ကဲ့သို့သော ဆက်သွယ်ရေးအော်ပရေတာတချင်းစီမှတစ်ဆင့် ဝင်ရောက်၍ရ၊ မရ စမ်းသပ်ခဲ့သည်။ ဝင်ရောက်၍မရပါက ပိတ်ဆို့ထားခြင်း ရှိ၊ မရှိနှင့် မည်သို့သောနည်းလမ်းမျိုးဖြင့် ပိတ်ဆို့ထားသည်ကိုပါ တိုင်းတာချက်များက ဆုံးဖြတ်အတည်ပြုပေးခဲ့သည်။ ဤသုတေသနမူဘောင်အရ ကွန်ရက်တိုင်းတာချက်များကို နည်းပညာဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအဖြစ်သာမကဘဲ၊ စစ်တပ်၏ လူ့အခွင့်အရေးတာဝန်များကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (UDHR) အပြင် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် (ICCPR) ပါ ပုဒ်မ ၁၉ တွင် အာမခံထားသည့် သတင်းအချက်အလက် ရှာဖွေခွင့်၊ ရယူခွင့်နှင့် ဖြန့်ဝေခွင့်တို့ကို နှောင့်ယှက်စွက်ဖက်နေသည့် သက်သေအထောက်အထားများအဖြစ်လည်း သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် ဤကွန်ရက်တိုင်းတာချက်များအရ အချိန်၊ တည်နေရာနှင့် သက်ဆိုင်ရာဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီအလိုက် အသေးစိတ်ခွဲခြားစိတ်ဖြာနိုင်သော ကြောင့် ရွေးကောက်ကျင်းပခါနီးကာလတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော ဒစ်ဂျစ်တယ်အာဏာသိမ်းမှု၏ နည်းပညာလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။

ဒစ်ဂျစ်တယ်ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်ရေးယန္တရားသည် စစ်တပ်က အတင်းအဓမ္မဖော်ဆောင်ထားသော လျှို့ဝှက်မှုအပေါ် အခြေခံထားသည်။ ပိတ်ဆို့မှုများ၏ ၂ % တွင်သာ ပိတ်ဆို့ထားကြောင်း အသိပေးစာမျက်နှာများဖြင့် ဖော်ပြခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ထားကြောင်း သိသာစေသည့် DNS များဖြင့် ဖော်ပြခြင်း စသည့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမျိုး ရှိခဲ့သည်။ ကျန်ရှိသော ၉၈ % မှာမူ TCP resets ပြုလုပ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် DNS ကို ကြားဖြတ်နှောင့်ယှက်ခြင်းကဲ့သို့သော နည်းပညာဆိုင်ရာ ပုံမှန်မဟုတ်မှုများအသွင်ဖြင့် ဖုံးကွယ်ထားသည့် လျှို့ဝှက်ပိတ်ဆို့မှုများ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်း ကြောင့် ဝက်ဘ်ဆိုက်များမှာ ပျက်နေသည်ဟု ထင်ရစေခြင်း သို့မဟုတ် အင်တာနက်လိုင်းများမှာ နှေးကွေးနေ သကဲ့သို့ ဖြစ်နေခဲ့သည်။⁵

ဖြစ်ရပ်များ၏ ၉၈ % တွင် စစ်တပ်သည် ၎င်းတို့၏ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု များကို နည်းပညာပိုင်းပုံမှန်မဟုတ်မှုများ အသွင်ဖြင့် ဖုံးကွယ်ထားပြီး၊ အမှန်တရားပျက်စီးယိုယွင်းသွားပြီဟု ပြည်သူလူထုက ယုံကြည်လက်ခံ သွားအောင် အခြေအနေမှန်ကို လှည့်ဖြားနေခဲ့သည်။

သို့သော်လည်း အဆိုပါ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ပုံမှန်မဟုတ်မှုများကို စစ်တပ်ထောက်ခံသည့် ပလက်ဖောင်းများတွင် ကြုံတွေ့ရသော အမှားအယွင်းဖြစ်ပေါ်မှုနှုန်းများ၊ ထိန်းချုပ်ဒေတာများ၊ နည်းပညာပုံမှန်မဟုတ်မှု

⁴ ကွန်ရက်တိုင်းတာချက်များကို Open Observatory of Network Interference (OONI) က စုဆောင်းပြုစုထားသည်။
⁵ ဤမူမှန်မှုများတွင် DNS လမ်းကြောင်းကို လွှဲပြောင်းနှောင့်ယှက်ခြင်း (DNS tampering)၊ TCP/IP အသုံးပြုမှုကို ပိတ်ဆို့ခြင်း (TCP/IP blocking)၊ HTTP ဝက်ဘ်စာမျက်နှာများကို ပိတ်ဆို့ခြင်း (HTTP blocking) နှင့် TLS အပေါ် အခြေခံသည့် ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်မှုများ (TLS based interference) တို့ ပါဝင်သည်။

များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်သောအခါ ၎င်းတို့မှာ စစ်တပ်၏ တိုက်ရိုက်ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် တမင်တကာ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော နှောင့်ယှက်မှုများဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားလှပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ဝေဝါးအောင် တမင်ဖန်တီး ထားခြင်းမှာ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုများကို နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းမှုအသွင် ဖမ်းထားခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထုအား အခြေအနေမှန်ကို ဝေခွဲမရဖြစ်အောင် လှည့်ဖြားရန် စစ်တပ်က စနစ်တကျ ပုံစံဖော်ထား ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် မီဒီယာဝက်ဘ်ဆိုက်များအပေါ် ပိတ်ဆို့ထားမှုများတွင် ထိုသို့သော ဆင်ဆာ ဖြတ်တောက်မှုမျိုးကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

လွတ်လပ်သည့် သတင်းမီဒီယာများကို ပစ်မှတ်ထား၍ ပိတ်ဆို့ခြင်း

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ၂၀၂၅-၂၆ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပမည့်အကြောင်းကို တရားဝင် ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည့်အချိန်၌ စစ်တပ်သည် ပြည်သူ့အများစုကို အွန်လိုင်းပေါ်ရှိ လွတ်လပ်သော သတင်းအချက်အလက်ဂေဟစနစ်နှင့် ကင်းကွာသွားစေရန် ငါးနှစ်တိုင်တိုင် ကြိုးပမ်းခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်စည်းရုံးရေး မစတင်မီကတည်းက စစ်တပ်ထိန်းချုပ်ထားသော အခြေခံအဆောက်အအုံ များသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လွတ်လပ်ပြီးအရွယ်အစားကြီးမားသည့် မီဒီယာဝက်ဘ်ဆိုက်များသို့ ပြည်သူလူထုက တိုက်ရိုက်ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုအားလုံး၏ ၇၉ % ကို ပိတ်ဆို့ထားပြီး ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အင်တာနက်အသုံးပြုသူ ခန့်မှန်းခြေ ၂၄ သန်းခန့် ရှိနေခြင်းကြောင့် ဤပိတ်ဆို့မှုနှုန်းမှာ နေ့စဉ်နှင့်အမျှ လွတ်လပ်သော မီဒီယာများသို့ အများပြည်သူက ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုရန် ကြိုးပမ်းမှုပေါင်း ထောင်နှင့်ချီ၍ အပိတ်ခံနေရခြင်းကို ဖော်ပြနေသည်။^၆

ပြည်သူလူထုအတွက် ထိုသို့သော ပိတ်ဆို့မှုများကို ကျော်လွှားရန် ကြိုးပမ်းရခြင်းမှာ ဘေးအန္တရာယ် ကြီးမားသလို ကုန်ကျစရိတ်လည်း အလွန်မြင့်မားသော အလုပ်တခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ လွတ်လပ်သော မီဒီယာများကို ဆက်လက်ဖတ်ရှုနိုင်ရန်အတွက် VPN အသစ်များကို အမြဲမပြတ် ဒေါင်းလုဒ်ဆွဲခြင်းနှင့် ထည့်သွင်းခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြရသည်။ လူသုံးများလာသည့် VPN အပလီကေးရှင်းများကို စစ်တပ်ဆင်ဆာ အဖွဲ့က လိုက်လံပိတ်ဆို့နေသဖြင့် VPN တခုအပိတ်ခံရလျှင် အသစ်တခုဖွင့်သုံးရသည်မှာ ကြွက်ခေါင်းရိုက် ကစားနည်း ကစားနေရသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အာဏာသိမ်းပြီးနောက် စစ်တပ်က အင်တာနက် အသုံးပြုခများကို နှစ်ဆတိုးမြှင့်ခဲ့ရာ ပြည်သူများမှာ အဆမတန်မြင့်မားသော ဒေတာဖိုးများကို ပေးဆောင်ခဲ့ ကြရသည်။ ၎င်းအချက်သည် ဒစ်ဂျစ်တယ်ကွာဟချက်အား ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာစေသည့် အကျိုးဆက်ကို

^၆ ထိခိုက်နှစ်နာသူ အရေအတွက်ကို ခိုင်လုံစွာ တိုင်းတာတွက်ချက်နိုင်ရန်အတွက် သတင်းဌာနတစ်ခုချင်းစီ၏ ဝက်ဘ်ဆိုက်သို့ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုသူ အရေအတွက်ကို တိကျစွာ သိရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူဦးရေ ၅၄ သန်းအနက် ၄၄ % ခန့်သည် အင်တာနက် အသုံးပြုနိုင်စွမ်းရှိကြပြီး၊ ၎င်းတို့အနက် အများစုမှာ နေ့စဉ် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေဖတ်ရှုလေ့ရှိကြသည်။ (ကိုးကား - Freedom House (၂၀၂၅)၊ "မြန်မာနိုင်ငံ")။

ချက်ချင်းဖြစ်စေခဲ့သည်။⁷ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အခက်အခဲနှင့် ကုန်ကျစရိတ်အပြင်၊ လွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာများကို ဝင်ရောက်ဖတ်ရှုရန် ကြိုးပမ်းခြင်းကြောင့် ကြုံတွေ့ရနိုင်သည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဘေးအန္တရာယ်မှာလည်း အလွန်မြင့်မားပါသည်။ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ငွေညှစ်ရန်၊ သို့မဟုတ် မတရားဖမ်းဆီးခြင်းတို့အတွက် အကြောင်းပြချက်ရှာရန် စစ်ဆေးရေးဂိတ်များတွင် ပြည်သူတို့၏ဖုန်းနှင့် စက်ပစ္စည်းများအတွင်း လွတ်လပ်သော မီဒီယာများကို ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုထားသည့် အထောက်အထားများ ရှိ၊ မရှိကို စစ်ဆေးခြင်း ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုအခွင့်အရေးများကို ပုံမှန်ချိုးဖောက်နေကြသည်။

ဤကဲ့သို့ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ထားသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကြောင့် လွတ်လပ်သည့် မီဒီယာဌာနများသည်လည်း အမြဲတမ်း အကျပ်အတည်းဆိုက်နေသောအခြေအနေနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ ပြည်ပတွင် ရွှေ့ပြောင်းအခြေစိုက် နေရပြီး အလွန်နည်းပါးသောအရင်းအမြစ်များဖြင့် လည်ပတ်နေကြရသည့် မီဒီယာအများစုမှာ ၎င်းတို့၏ သတင်းအချက်အလက်များကို စာဖတ်ပရိသတ်အချို့ထံသို့ ပေးပို့ရောက်ရှိနိုင်ရန်အတွက် အဖိုးတန်လှသော သတင်းတည်းဖြတ်မှုဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များကို ပိုမိုကြီးမားသောနည်းပညာ (IT) အဖွဲ့များနှင့် နည်းပညာပိုင်း ပြုပြင်မှုများအတွက် အသုံးပြုခဲ့ကြရသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ နီးကပ်လာချိန်၌ ပိတ်ဆို့မှုများကို အရှိန်အဟုန် တိုးမြှင့်လာခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် နောက်ဆုံးသုံးလတာ နီးကပ်လာချိန်တွင် လွတ်လပ်ပြီး အရွယ်အစားကြီးမားသည့် သတင်းမီဒီယာများ၏ ဝက်ဘ်ဆိုက်များကို ပိတ်ဆို့မှုနှုန်းမှာ ၇၉ % မှ ၉၃ % အထိ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ သုံးလတာကာလအတွင်း ၁၄ % အထိ တိုးတက်လာခြင်းမှာ နောက်ထပ် ပြည်သူ့သန်းပေါင်းများစွာအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိခဲ့ပြီး၊ ၎င်းတို့သည် လွတ်လပ်သောမီဒီယာများနှင့် အဆက်အသွယ် ပြတ်တောက်သွားခဲ့ ရကြောင်း ညွှန်ပြနေသည်။ မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ အရည်အချင်းကို စိစစ်ရန်၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်မှုများကို ဖော်ထုတ်ရန်နှင့် ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် လုပ်ဆောင်သော ဝါဒဖြန့်လွှမ်းမိုးရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို စောင့်ကြည့်လေ့လာရန်အတွက် စုံစမ်းထောက်လှမ်းတင်ပြသည့် သတင်းများကို အလိုအပ်ဆုံး အချိန်ကိုက်တွင်မှ ဤကဲ့သို့ ပိတ်ဆို့မှုများ ထိုးတက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ ပိတ်ဆို့မှုများ ထိုးတက်လာအောင် စနစ်တကျ ဖန်တီးလိုက်ခြင်းဖြင့် စစ်တပ်သည် အများပြည်သူများအကြား အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးစဉ်းစားရမည့် ရွေးကောက်ပွဲ၏လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ကို ထိခိုက်စေခဲ့ပြီး၊ ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ မသမာမှုမှန်သမျှအား ဖုံးကွယ်ထားနိုင်ခြေကိုလည်း ပိုမိုမြင့်မားစေခဲ့သည်။

⁷ Free Expression Myanmar (2021), “[Military violations of free expression timeline](#)”.

ယခင်ကရှိခဲ့သော ပိတ်ဆို့မှု ၇၉ % သည်ပင် သိသာထင်ရှားသည့် ပမာဏဖြစ်သော်လည်း သတင်းအချက်အလက်အချို့ကိုမူ ရယူခွင့်ရရှိနေသေးသည့်အတွက် သတင်းစီးဆင်းမှုကို အလုံးစုံထိန်းချုပ်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း လွတ်လပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များ ကင်းမဲ့နေသော လေဟာနယ်ကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်အောင် ဖန်တီးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံပိုင်မီဒီယာများမှတစ်ဆင့် ဖြန့်ဝေနေသော စစ်တပ်၏ ဝါဒဖြန့်ချိမှုများသည် အွန်လိုင်းပေါ်တွင် ယှဉ်ပြိုင်ဘက်မရှိသလောက် ဖြစ်သွားစေခဲ့သည်။

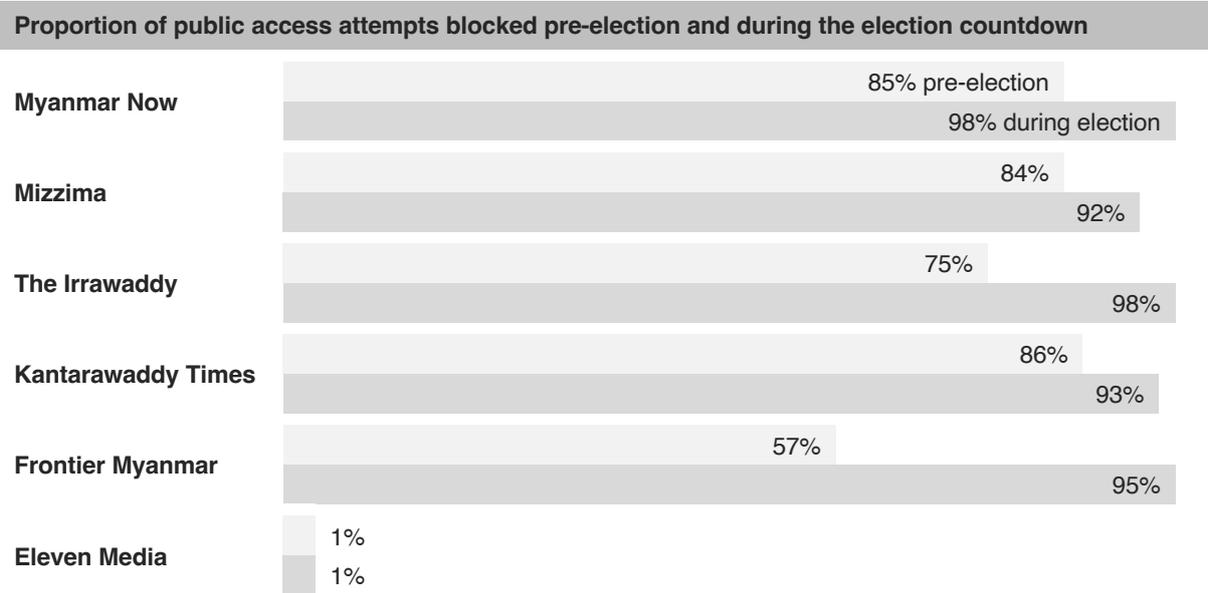
ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း
ဒစ်ဂျစ်တယ်ပိတ်ဆို့မှုများကို ၇၉ % မှ ၉၃ % အထိ တိုးမြှင့်လိုက်ခြင်းဖြင့်
ရွေးကောက်ပွဲ၏ အရေးအကြီးဆုံးအဆင့်ကို
သတင်းအချက်အလက်ကင်းမဲ့နေသည့်
ကန္တာရအခြေအနေမျိုး၌
ရောက်ရှိဖြစ်ပေါ်စေရန် စစ်တပ်က
စနစ်တကျ စီမံဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ရွေးကောက်ပွဲအပြီး၂၀၂၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလကုန်နောက်ပိုင်းတွင် အင်တာနက် ပိတ်ဆို့မှုနှုန်းမှာ ၉၃ % မှ ၈၅ % သို့ အနည်းငယ် ပြန်လည်ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ ပိတ်ဆို့မှုနှုန်း ပြန်လည်ကျဆင်းသွားခြင်းကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် စစ်တပ်၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင်သွားသည့်အခါတွင် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကာလအတွင်း လုပ်ဆောင်ခဲ့သော အပြင်းအထန်ပိတ်ဆို့နှောင့်ယှက်မှုများကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် မလိုအပ်တော့ဟု ယူဆခဲ့ကြပုံရသည်။ ယင်းအတက်အကျပြောင်းလဲမှုက ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်ပိတ်ဆို့မှုများသည် စစ်တပ်၏ အချိန်ဇယားနှင့်အကိုက် ချိန်ညှိအသုံးပြုထားသည့် နိုင်ငံရေးအရ ထိန်းချုပ်ရေးကိရိယာတရပ်ဖြစ်ကြောင်း အတည်ပြုနေသည်။

ဝေဖန်ထောက်ပြသည့် မီဒီယာများကို တိတိကျကျပစ်မှတ်ထား၍ ပိတ်ဆို့ခြင်း

အာဏာသိမ်းပြီးချိန်မှစ၍ ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်မှုများကို ပုံစံတူတပြေးညီ လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ၊ စစ်တပ်၏ ဝါဒဖြန့်ပြောဆိုချက်များအား အကြီးမားဆုံး ခြိမ်းခြောက်နေသည့် ခိုင်လုံစိတ်ချရသော မီဒီယာများကိုသာ အဓိကပစ်မှတ်ထား၍ ပိတ်ဆို့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ စစ်တပ်၏ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများနှင့် အဂတိလိုက်စားမှုများကို ဖော်ထုတ်ရာတွင် လူသိများသော မီဒီယာများသည် ဝက်ဘ်ဆိုက်ပိတ်ဆို့မှုဒဏ်ကို အပြင်းထန်ဆုံး ခံခဲ့ကြရသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီကပင် မြန်မာ့နောင်း (Myanmar Now)၊ မဇ္ဈိမ (Mizzima) နှင့် ဧရာဝတီ (The Irrawaddy) သတင်းဌာနများအား ပိတ်ဆို့မှုနှုန်းမှာ ၈၅% ၊ ၈၄% နှင့် ၇၅% အသီးသီး ရှိခဲ့ကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ နီးကပ်လာချိန်တွင်မူ ထိုပိတ်ဆို့မှုနှုန်းများသည် ၉၈% ၊ ၉၂ % နှင့် ၉၈% အထိ အသီးသီး မြင့်တက်လာခဲ့ပြီး၊ ပိတ်ဆို့မှုကို ကျော်လွှားအသုံးပြုနိုင်သည့် နည်းပညာသုံးကိရိယာများ အလုံအလောက်မရှိသည့် ပြည်တွင်းရှိ ပြည်သူများအနေဖြင့် ၎င်းမီဒီယာတို့၏ ဝက်ဘ်ဆိုက်များကို လုံးဝ ကြည့်ရှု၍မရနိုင်အောင် ဖြစ်သွားခဲ့သည်။

အာဏာသိမ်းပြီးချိန်မှစ၍ ဒေသအခြေစိုက် အငယ်စားနှင့် အလတ်စား မီဒီယာဌာနများသည်လည်း အလားတူ ပစ်မှတ်ထားခြင်းခံခဲ့ရသည်။ အထူးသဖြင့် စစ်တပ်က စနစ်တကျ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ကျူးလွန်နေသည့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသများမှ သတင်းတင်ပြနေသော မီဒီယာများကို ပိုမိုပစ်မှတ်ထား ခဲ့သည်။ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ကချင်လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (KIA) အပေါ် စစ်တပ်၏ တိုက်ခိုက်မှုများကို သတင်းတင်ပြနေသော မြစ်ကြီးနားသတင်းဂျာနယ် (Myitkyina News Journal) သည် ၇၆% အထိ ပိတ်ဆို့ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်း စစ်တပ်နှင့် အာရက္ခတပ်တော် (AA) တို့အကြား တိုက်ပွဲများကို သတင်းထုတ်ပြန်နေသည့် နိရဇ္ဈရာသတင်းဌာန (Narinjara News) မှာ ၇၃ % ပိတ်ဆို့ခံခဲ့ရသည်။ ကရင်ပြည်နယ်အတွင်း ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) အပေါ် စစ်တပ်၏ တိုက်ခိုက်မှုများကို ဖော်ပြနေသော ကရင်သတင်းစဉ် (Karen Information Centre - KIC) သည် ၆၉ % ပိတ်ဆို့ခံခဲ့ရသည်။

ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပဖို့ရန် စတင်ရေတွက်ချိန်မှစ၍ အသေးစားနှင့် အလတ်စား မီဒီယာဌာနများအပေါ် ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်မှုများမှာ ပိုမိုတိုးပွားလာခဲ့သည်။ အလားတူပင် ကရင်နီတပ်မတော် (KA) နှင့် စစ်တပ်တို့အကြား တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားနေသည့် ကရင်နီ (ကယား) ပြည်နယ်မှ သတင်းတင်ဆက်နေသော ကန္တာရဝတီတိုင်းမင်း (Kantarawaddy Times) မှာလည်း ၈၆ % မှ ၉၃ % အထိ တိုးမြှင့်ပိတ်ဆို့ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။

ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း စစ်တပ်၏ ပြင်းထန်လာသော အာရုံစိုက်မှုများတွင် ယခင်ကထက် ပိုမို စုံလင်သည့် မီဒီယာအမျိုးအစားများကိုပါ ထည့်သွင်းပစ်မှတ်ထားလာသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား ပြောဆိုသူများနှင့် နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းကို ပင်မဦးတည်ထားပြီး ဆန်းစစ်သုံးသပ်ချက်များနှင့် လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ သတင်းများကို တင်ပြနေသည့် ဖရွန်တီးယားမြန်မာ (Frontier Myanmar) သတင်းဌာနသည် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း ပိတ်ဆို့မှုနှုန်း ၅၇ % မှ ၉၅ % အထိ မြင့်တက်လာသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ဤကဲ့သို့ ပိတ်ဆို့မှုများတိုးမြှင့်လာခြင်းက စစ်တပ်သည် ၎င်းတို့အား ဝေဖန်ထောက်ပြသည့် အသံများကို ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ရန်နှင့် ဩဇာညောင်းသော သတင်းပရိသတ်များထံ သတင်းအချက်အလက်များ မရောက်ရှိစေရန်အတွက် မဟာဗျူဟာဖြင့် ပစ်မှတ်ထားလုပ်ဆောင်ခဲ့ကြောင်း သက်သေပြနေသည်။

ဆုလာဘ်အဖြစ် စစ်တပ်နှင့်လိုက်လျောညီထွေရှိသော မီဒီယာများအား ပိတ်ဆို့မှုများမှ ဖယ်ရှားခြင်း

စစ်တပ်၏အမိန့်ကို လိုက်နာသည့် မီဒီယာများသည် ဤပိတ်ဆို့မှုစနစ်အတွင်း၌ ဆုလာဘ်သဖွယ် မျက်နှာသာ ပေးခြင်းကို ခံကြရသည်။ စစ်ကောင်စီလက်အောက်တွင် ဆက်လက်ရပ်တည်နေပြီး မိမိဘာသာ တင်းကျပ်စွာ ဆင်ဆာဖြတ်မှုပြုလုပ်နေသည့် အလဲဗင်းမီဒီယာ (Eleven Media) ကဲ့သို့သော သတင်းဌာနများသည် ပိတ်ဆို့မှုနှုန်း ၀ % မှ ၁ % သာရှိခဲ့သည်။ အလားတူပင် စစ်ကောင်စီလိုလားသော ပြည်တွင်းမီဒီယာအချို့ကိုမူ ပိတ်ဆို့ခြင်းမပြုဘဲ ချန်ထားခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် စစ်တပ်သည် ပြည်သူများလက်လှမ်းမမီ နားမလည်နိုင်သော အသံနှင့် စစ်တပ်အတွက် ခြိမ်းခြောက်မှုမရှိသောအသံမျိုးကိုသာ ပြည်သူများကြားစေနိုင်သည့် ဒစ်ဂျစ်တယ် ဝန်းကျင်တစ်ခုကို စနစ်တကျ ဖန်တီးတည်ဆောက်ခဲ့သည်။

စစ်တပ်အလိုအတိုင်း လိုက်လျောညီထွေရှိသော မီဒီယာများနှင့် လွတ်လပ်သောမီဒီယာများအကြား ပြည်သူတို့၏ သတင်းရယူနိုင်မှု ၉၀ % အထိ ကွာဟနေခြင်းသည် အခြေခံအဆောက်အအုံကို အသုံးချ၍ အမိန့်နာခံသူများကို မျက်နှာသာပေးပြီး၊ လွတ်လပ်သော သတင်းတည်းဖြတ်ခွင့်အား အပြစ်ပေးနေကြောင်း ထင်ရှားသည့် သာဓကတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းအခြေအနေသည် လွတ်လပ်သောသတင်းဌာနများကို စစ်တပ်က စိစစ်ခွင့်ပြုထားသော ဝါဒဖြန့်လေသံအတိုင်း လိုက်ပါရေးသားမလား၊ သို့မဟုတ် ဒစ်ဂျစ်တယ်ရပ်ဝန်းမှ အပြီးတိုင်ပျောက်ကွယ်သွားမလား ဆိုသည့် ရွေးချယ်ရန် မဖြစ်နိုင်သော အကျပ်အတည်းအတွင်းသို့ အဓမ္မ တွန်းပို့နေသည်။

စစ်တပ်က ဖန်တီးထားသည့် ၉၀ % သော သတင်းရယူခွင့် ကွာဟချက်သည် ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းလမ်းသုံး မက်လုံးပေးလာဘ်ထိုးမှုတရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် မိမိကိုယ်ကိုယ် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်သူများကို ပိတ်ဆို့ခြင်းမပြုဘဲ လူမြင်ကွင်းတွင် ထင်သာမြင်သာရှိခွင့် ပြုထားပြီး၊ သတင်းစာပညာရပ်ကိုမူ ဒစ်ဂျစ်တယ်ရပ်ဝန်းမှ အပြီးတိုင် ပျောက်ကွယ်သွားအောင် ဒဏ်ခတ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အများပြည်သူအတွက်မူ ဤကွာဟချက်ကြောင့် အခြေအနေအရပ်ရပ်မှာ ပုံမှန်အတိုင်းပင် ဖြစ်နေသည်ဟူသော မှားယွင်းသည့် အထင်အမြင်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုများကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှု သို့မဟုတ်

ငွေကြေးအရင်းအမြစ် မရှိကြသည့် လူအချို့အနေဖြင့် အမှီအခိုကင်းသော သတင်းဌာနများမှာ ရပ်ဆိုင်းလိုက်ပြီဟုပင် ယူဆသွားနိုင်ကြသည်။ တဖက်တွင်လည်း အလွယ်တကူဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ပြီး စစ်တပ်၏ လေသံအတိုင်းလိုက်သည့် မီဒီယာဝက်ဘ်ဆိုက်များကသာ နိုင်ငံတဝှမ်း သတင်းတင်ဆက်ဆွေးနွေးမှုတခုလုံးကို ကိုယ်စားပြုနေသကဲ့သို့ ထင်မှတ်သွားစေနိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့ လူထု၏အမြင်အာရုံကို လှည့်စားခြယ်လှယ်ခြင်းသည် ပြည်သူများ၏ သတင်းအချက်အလက်သိရှိပိုင်ခွင့်ကို တိုက်ရိုက် ပိတ်ဆို့သကဲ့သို့ပင် ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်ဆုံးရှုံးစေပါသည်။

သတင်းမီဒီယာများကို ပိတ်ဆို့ရန် လူမှုကွန်ရက်များကို ကန့်သတ်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူမှုကွန်ရက်စာမျက်နှာများသည် လူအများစုအတွက် အင်တာနက်အသုံးပြုရန် အဓိက ဝင်ပေါက်သဖွယ် ဖြစ်နေသည်။ နည်းပညာပိုင်းကျွမ်းကျင်မှု အကန့်အသတ်ရှိသူများအတွက် ဘရောက်ဇာ (Browser) များထက် လူမှုကွန်ရက်အက်ပလီကေးရှင်းများကို အသုံးပြုရသည်မှာ ပိုမိုလွယ်ကူခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ ယခင်က ဒေတာအခမဲ့အစီအစဉ်များဖြင့် လူမှုကွန်ရက်များကို ထောက်ပံ့ပေးခဲ့ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း ဤပလက်ဖောင်းများသည် လွတ်လပ်သော မီဒီယာများအတွက် သတင်းဖြန့်ဝေရန် အရေးအပါဆုံးသော လမ်းကြောင်းများဖြစ်သလို ပြည်သူများအတွက် အများပြည်သူဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် အသုံးအများဆုံးနေရာများအဖြစ် ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။

Facebook ကို ပိတ်ဆို့မှုနှုန်းမှာ ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း ၇၂ % မှ ၉၈ % အထိ ထိုးတက်သွားခဲ့သည်။

လူမှုကွန်ရက်စာမျက်နှာများသည် သတင်းမီဒီယာများ ရေရှည် ရပ်တည်နိုင်ရေးအတွက် အသက်သွေးကြောတခုလည်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် သတင်းထောက်များအတွက် သတင်းအရင်းမြစ်များနှင့် ဆက်သွယ်နိုင်ရန် အထောက်အကူပြုသကဲ့သို့၊ အချို့သော အခြေအနေများတွင် ကြော်ငြာဝင်ငွေများ ရရှိရန်အတွက်လည်း အခွင့်အလမ်းပေးထားသည်။ စစ်တပ်အနေဖြင့် ဤလူမှုကွန်ရက်များကို ပစ်မှတ်ထားပိတ်ဆို့ခြင်းဖြင့် သတင်းအကြောင်းအရာများကို ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ရုံသာမက၊ လွတ်လပ်သောသတင်းဌာနများ၏ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှု အခြေခံအုတ်မြစ်များကိုပါ တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီကာလတွင် Facebook ကို ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုရန် ကြိုးပမ်းမှုများ၏ ၇၂ % မှာ ပိတ်ဆို့ခံခဲ့ရပြီး၊ X (ယခင် တွစ်တာ) တွင် ၆၄ % နှင့် Instagram တွင် ၅၇ % အသီးသီး ပိတ်ဆို့ခံခဲ့ရသည်။ အကယ်၍ ထိုဝင်ရောက်ကြည့်ရှုမှုများ အောင်မြင်ခဲ့ပါက လူအများအပြားသည် သတင်းမီဒီယာများကို

ဖတ်ရှုခွင့် ရရှိကြမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲနီးလာချိန်တွင် အလုံးစုံနီးပါး ပိတ်ဆို့ခံလိုက်ရသည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိသွားခဲ့သည်။ Facebook ပိတ်ဆို့မှုမှာ ၇၂ %မှ ၉၈ % အထိ၊ X မှာ ၆၄ % မှ ၈၈ % အထိနှင့် Instagram မှာ ၅၇ % မှ ၈၁ % အထိ အသီးသီး ထိုးတက်သွားခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ လူမှုကွန်ရက်များကို ပိတ်ဆို့လိုက်ခြင်းသည် မြန်မာပြည်လူဦးရေ၏ အများစုအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ သတင်းအချက် အလက်များ ရရှိနိုင်သည့် ပင်မသွေးကြောကြီးကို အခြေခံအားဖြင့် ဖြတ်တောက်လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

စစ်တပ်နှင့်အဆင်ပြေသည့် လူမှုကွန်ရက်မီဒီယာများကို မျက်နှာသာပေးခြင်း

အမေရိကန်အခြေစိုက် လူမှုကွန်ရက် စာမျက်နှာများအား ဆက်ဆံမှုနှင့် သိသိသာသာ ကွဲပြားခြားနားသည်မှာ စစ်တပ်သည် တရုတ်ပိုင် TikTok နှင့် ရုရှားနိုင်ငံတွင် တည်ထောင်ခဲ့သော တယ်လီဂရမ် (Telegram) တို့အပေါ်တွင် ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်မှု အနည်းငယ်ကိုသာ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။^၈ ရွေးကောက်ပွဲရက် ရောက်ခါနီးတွင် ဤပလက်ဖောင်းများအပေါ် ပိတ်ဆို့မှုနှုန်းထားများမှာ အမှန်တကယ်ပင် လျော့နည်းသွားခဲ့ သည်။ TikTok အပေါ်ပိတ်ဆို့မှုမှာ ၁၆ % မှ ၁၂ % သို့ ကျဆင်းသွားခဲ့ပြီး၊ Telegram အပေါ်ပိတ်ဆို့မှုမှာလည်း ၁၅ % မှ ၅ % အထိ ထိုးဆင်းသွားခဲ့သည်။

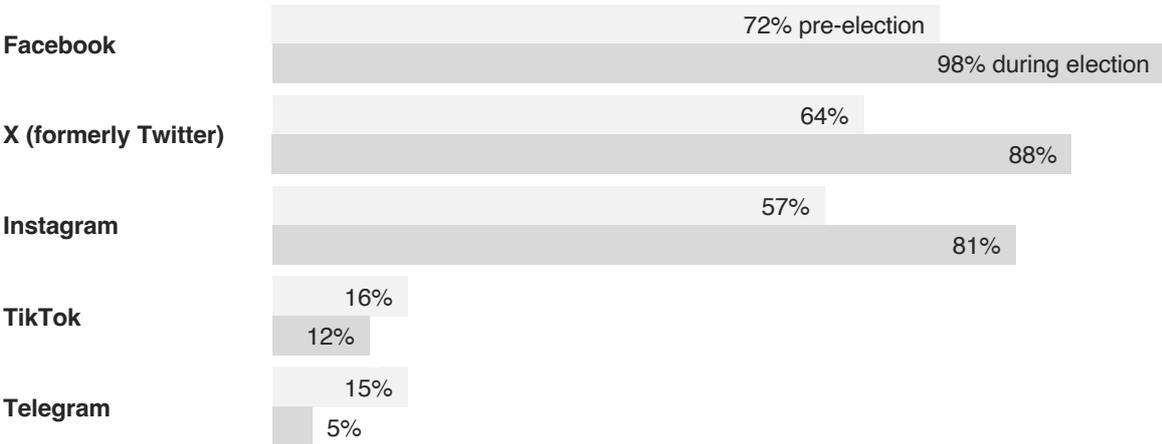
စစ်တပ်သည် ၎င်းတို့၏ ပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ တွက်ချက်မှုများပေါ် မူတည်၍ အများပြည်သူ၏ လူမှုကွန်ရက်ပလက်ဖောင်းများအား လက်လှမ်းမီနိုင်ခွင့်ကို ပစ်မှတ်ထားဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့သည် စစ်တပ်ကို သံတမန်ရေးအရသော်လည်းကောင်း၊ စစ်ရေးအရသော်လည်းကောင်း ကျောထောက်နောက်ခံ ပေးထားသည့် နိုင်ငံများနှင့် ဆက်သွယ်နေသော လူမှုကွန်ရက်ပလက်ဖောင်းများကို ပိုမိုမျက်နှာသာပေး သည်။ ထို့အပြင် ထိုပလက်ဖောင်းများသည် စစ်တပ်၏ အကောင်အထည်အပေါ် Facebook နှင့် Instagram တို့ကဲ့သို့ တူညီသောအဆင့်အတန်းမျိုးဖြင့် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများ မပြုလုပ်ထားပေ။ ထို့ကြောင့် စစ်တပ်အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ရွေးကောက်ပွဲဝါဒဖြန့်မှုများ နှင့် စစ်သားသစ်စုဆောင်းမှုများအတွက် ထိုပလက်ဖောင်းများကို ပိုမိုလွတ်လပ်စွာ အသုံးပြုခွင့် ရရှိနေကြသည်။

ဒစ်ဂျစ်တယ်ရပ်ဝန်းကို ဤကဲ့သို့ အပိုင်းပိုင်းခွဲထုတ်လိုက်ခြင်းသည် အင်တာနက်အသုံးပြုသူ ပြည်သူလူထု အပေါ် နက်ရှိုင်းသောသက်ရောက်မှုများ ရှိလာစေလိမ့်မည်။ သတင်းအချက်အလက်နှင့် အသိပညာပေးသည့် ပလက်ဖောင်းများကို ပိတ်ဆို့ထားပြီး ဖျော်ဖြေရေးကိုသာ ဦးစားပေးသည့် TikTok ကဲ့သို့သော အက်ပလီကေးရှင်းများကို လမ်းဖွင့်ပေးထားခြင်းဖြင့် စစ်တပ်သည် ပြည်သူများကို အနှစ်သာရရှိသော ပြည်သူ့အရေးလှုပ်ရှားမှုများမှ အာရုံလွှဲရန်နှင့် ဝေးကွာသွားစေရန် ထိရောက်စွာ တွန်းပို့လိုက်သည်။ ဤသို့

^၈ TikTok ကို တရုတ်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ တည်ထောင်ခဲ့ပြီး၊ ဘေဂျင်းတွင် ရုံးချုပ်စိုက်ထားသည့် ByteDance ကုမ္ပဏီက ပိုင်ဆိုင်သည်။ Telegram ကိုမူ ရုရှားနိုင်ငံသားနှစ်ဦးက တည်ထောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့သည် နောက်ပိုင်းတွင် ရုရှားနိုင်ငံမှ ထွက်ခွာခဲ့ကြသည်။

ဒစ်ဂျစ်တယ်ရပ်ဝန်းအတွင်း အတင်းအဓမ္မ ပလက်ဖောင်းရွှေ့ပြောင်းအသုံးပြုစေခြင်းသည် မီဒီယာများကို ကြည့်ရှုသည့် လူထုအား အစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာ ကွဲထွက်သွားစေပြီး၊ စနစ်တကျ ရွေးချယ်စီမံပေးထားသည့် ဖျော်ဖြေရေးများတွင်သာ အချိန်ကုန်စေခြင်းဖြင့် လူထု၏တော်လှန်လိုစိတ်ကို မှေးမှိန်လျော့ပါးသွားစေသည်။

Proportion of public access attempts blocked pre-election and during the election countdown

စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးသည့် ယန္တရားအတွင်းသို့ ပြည်သူ့လူထုအား အကျပ်ကိုင် သွတ်သွင်းခြင်း

စစ်တပ်၏ ပစ်မှတ်ထားပိတ်ဆို့မှုများသည် မီဒီယာများနှင့် အများပြည်သူတို့အား စောင့်ကြည့်ထောက်လှမ်းမှု ဆီသို့ ဦးတည်တွန်းပို့ပေးနေသည့် လမ်းကြောင်းတခုလည်း ဖြစ်သည်။ ပြည်သူများ မည်သည်ကို ကြည့်ရှုနေပြီး၊ မည်သည်ကို ပြောဆိုနေကြောင်း စစ်တပ်က ခိုးယူနားထောင်ခြင်းမှ တားဆီးပေးသည့် အစမှအဆုံးအထိ လျှို့ဝှက်ကုန်စနစ်သုံးပြီး ကာကွယ်ပေးသောကိရိယာများ (End-to-end encrypted tools) ကို အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက အလုံးစုံနီးပါး ပိတ်ဆို့ထားခဲ့သည်။ စစ်တပ်၏ ပိတ်ဆို့မှုနှုန်းများမှာ ဆစ်ဂနယ် (Signal) တွင် ၉၈ %၊ ဝက်စ်အပ် (WhatsApp) တွင် ၉၇ % နှင့် မက်ဆင်ဂျာ (Messenger) တွင် ၉၈ % အထိ ရှိခဲ့သည်။

စစ်တပ်သည် ပြည်သူ့လူထုအား သတင်းမီဒီယာများကို ကြည့်ရှုခြင်း အပါအဝင် ဆက်သွယ်ပြောဆိုမှုများကို ပိုမိုလွယ်ကူစွာ ကြားဖြတ်နားထောင်နိုင်သည့် လုံခြုံရေးအားနည်းသော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် နည်းပညာကိရိယာများကိုသာ အသုံးပြုရန် အတင်းတွန်းပို့ခဲ့သည်။ Telegram နှင့် TikTok တို့သည် အခြေခံအားဖြင့် အစမှအဆုံးအထိ ဒေတာများကို အကာအကွယ်ပေးထားသော လျှို့ဝှက်ကုဒ်စနစ် (End-to-end encryption) ကို အလိုအလျောက် ထည့်သွင်းထောက်ပံ့ပေးထားခြင်း မရှိပေ။ ထို့ကြောင့်လည်း ရွေးကောက်ပွဲသို့ တဖြည်းဖြည်းနီးကပ်လာချိန်၌ ၎င်းတို့အပေါ် ပိတ်ဆို့မှုမှာ Telegram တွင် ၅ % နှင့် TikTok တွင် ၁၂ % သာ ရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။^၉

စစ်တပ်သည် ပြည်သူ့လူထုအား လျှို့ဝှက်ကုဒ်စနစ်သုံးအက်ပလီကေးရှင်းများမှ သုံးနိုင်အောင်လမ်းကြောင်းပေးပြီး၊ အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားအား ထိခိုက်စေသော အဖွဲ့အစည်းတွင်း လျှို့ဝှက်အမှားအယွင်းများအကြောင်းထုတ်ဖော်ပြောကြားသူများကို ထောက်လှမ်းစောင့်ကြည့်ရန်နှင့် ဖော်ထုတ်ရန် ရည်ရွယ်ဖန်တီးထားသော ဒစ်ဂျစ်တယ်ထောင်ချောက်အတွင်းသို့ တွန်းပို့နေသည်။

ဤလုပ်ရပ်သည် သတင်းထောက်များနှင့် ၎င်းတို့၏ သတင်းရင်းမြစ်များ၏ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးကို တိုက်ရိုက်ခြိမ်းခြောက်နေသည်။ လျှို့ဝှက်ကုဒ်စနစ်သုံး ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းများကို အသုံးပြုခွင့်မရရှိပါက သတင်းစာပညာဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများအားလုံးသည် စစ်တပ်၏ စောင့်ကြည့်ထောက်လှမ်းမှုအောက်သို့ ရောက်ရှိသွားမည်ဖြစ်ပြီး၊ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်း လျှို့ဝှက်ထားသည့် အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားအား ထိခိုက်စေသော အမှားကျူးလွန်မှုများအကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောကြားသူများ (Whistleblowers) နှင့် သတင်းထောက်များမှာလည်း ချက်ချင်းဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရနိုင်သည့် သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်ခံရနိုင်သည့် အန္တရာယ်များအောက်သို့ ကျရောက်သွားစေသည်။ ထို့ကြောင့် ယခုပိတ်ဆို့မှုများသည် သတင်းအချက်အလက်စီးဆင်းမှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေရုံသာမက၊ စောင့်ကြည့်ထောက်လှမ်းမှုကိုပါ ပြုလုပ်နိုင်သည့် ယန္တရားလည်း ဖြစ်နေသည်။

ပိတ်ဆို့ထားသည့် သတင်းမီဒီယာများအား ကျော်လွှားအသုံးပြုနိုင်မည့် လမ်းကြောင်းများကို ပိတ်ဆို့ခြင်း

မြန်မာပြည်သူများသည် အင်တာနက်ကို အကန့်အသတ်မရှိလွတ်လပ်စွာ အသုံးပြုလိုကြောင်း ပြသခဲ့ကြသည်။ စစ်တပ်က အင်တာနက်ကို စတင်ပိတ်ဆို့ပြီးနောက်တွင် ပြည်သူများသည် ထိုပိတ်ဆို့မှုများကို

^၉ ESET (2025), “Breaking down Telegram’s privacy promise: What’s protected and what’s not”. TikTok (2026), “Direct Messages”.

ကျော်လွှားနိုင်ရန်အတွက် ဒစ်ဂျစ်တယ်ကျော်လွှားရေး ကိရိယာများကို လျင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲအသုံးပြု ခဲ့ကြသည်။ VPN နှင့် အခြားသော ဒစ်ဂျစ်တယ်ပိတ်ဆို့မှု ကျော်လွှားရေးကိရိယာများသည် သတင်း အချက်အလက်ရယူပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးရန်အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သောအရာများ ဖြစ်လာခဲ့ပြီး၊ စစ်တပ်၏ ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ပိတ်ဆို့ထားသည်များကို ကျော်ဖြတ်ကာ ပြည်သူများအတွက် လွတ်လပ်သော သတင်းဖော်ပြချက်များကို ကြည့်ရှုနိုင်ရန် အထောက်အကူပြု ခဲ့သည်။

ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီကာလတွင် လူသိများသော ဒစ်ဂျစ် တယ်ပိတ်ဆို့မှုကျော်လွှားရေး ကိရိယာများမှာ ပျမ်းမျှအားဖြင့် ၅၇ % ခန့် ပိတ်ဆို့ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်း အသုံးများသောကိရိယာများကိုမူ စစ်တပ်က ပိုမိုပြင်းထန်စွာ ပစ်မှတ်ထားခဲ့သည်။ VPN၊ SSH နှင့် HTTP proxy နည်းပညာများ ပေါင်းစပ်ထားသည့် ဆိုင်ဖွန် (Psiphon) ကဲ့သို့သော ကိရိယာမျိုးမှာ ၈၈ % အထိ ပိတ်ဆို့ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပမည့်ရက်သို့ တဖြည်းဖြည်းနီးကပ်လာချိန်တွင် ပျမ်းမျှပိတ်ဆို့မှုမှာ ၆၅ % အထိ တိုးလာခဲ့ပြီး၊ လူကြိုက်များသည့် Proton VPN ကဲ့သို့သော ကိရိယာများမှာမူ ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်ကာလအတွင်း ပိတ်ဆို့မှုနှုန်း ၈၂ % မှ ၉၃ % အထိ ထိုးတက်သွား ခဲ့သည်။

နှစ်ထပ်ပိတ်ဆို့မှုဗျူဟာသည် လူထုက အတားအဆီးများကို ကျော်လွှားရန် နည်းလမ်းတစ်ခုရှာတွေ့သည့်တိုင်အောင် စစ်တပ်က ထိုနေရာ၌ ကြိုတင် အသင့်စောင့်နေပြီးသား ဖြစ်စေသည်။

ယင်းသည် သတင်းမီဒီယာများကို ဆင်နာဖြတ်တောက်ရန် ကြိုးပမ်းသည့် စစ်တပ်၏ နှစ်ထပ်ပိတ်ဆို့မှု ဗျူဟာကို သက်သေပြနေခြင်းဖြစ်သည်။ စစ်တပ်သည် သတင်းဝက်ဘ်ဆိုက်များကို ပိတ်ဆို့ထားသကဲ့သို့ပင် ယင်းဝက်ဘ်ဆိုက်များသို့ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုရန် လိုအပ်သည့် ပိတ်ဆို့မှုကျော်လွှားရေးကိရိယာများကိုလည်း တပြိုင်နက်တည်း ပိတ်ပစ်ခဲ့သည်။ ဤဗျူဟာသည် နည်းပညာနားလည်ပြီး စိတ်အားထက်သန်မှုအရှိဆုံး ပြည်သူများပင်လျှင် ကြီးမားသောအတားအဆီးများနှင့် ရင်ဆိုင်ရစေရန် လုပ်ဆောင်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး၊ တိုင်းပြည်၏ အရေးအကြီးဆုံးသော နိုင်ငံရေးကာလအတွင်း သတင်းအချက်အလက်လေဟာနယ် ဖြစ်ပေါ် လာစေရန် ပိုမိုတွန်းအားပေးခဲ့သည်။

သတင်းမီဒီယာများကိုပိတ်ဆို့ရာ၌ ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

ပိတ်ဆို့မှုယန္တရားကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများ၏ တက်ကြွစွာပါဝင်မှု သို့မဟုတ် အတင်းအဓမ္မ စေခိုင်းခံရသောကြောင့် ပါဝင်လာမှုတို့ကို လိုအပ်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အင်တာနက်ကွန်ရက်ကို လိုင်စင်ရ ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီပေါင်း ၁၂၀ ခန့်က ပိုင်ဆိုင်ပြီး လည်ပတ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အနက် တဝက်မှာ ပြည်သူလူထုထံ တိုက်ရိုက်ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် ကုမ္ပဏီများဖြစ်ကြပြီး ကျန်တဝက်မှာ အခြေခံအဆောက်အအုံပိုင်းဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် ကုမ္ပဏီများ ဖြစ်ကြသည်။¹⁰ နိုင်ငံတွင်းရှိ အခြေခံအဆောက်အအုံ အများစုကို ပိုင်ဆိုင်ထားပြီး၊ ကြီးမားသော မိုဘိုင်းလ်ဖုန်းဝန်ဆောင်မှုကို လုပ်ကိုင်နေသည့် MPT နှင့် မိုဘိုင်းလ်ဖုန်းဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီတစ်ခုဖြစ်သော Mytel အပါအဝင် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီအနည်းငယ်မှာ စစ်တပ်၏ တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် လည်ပတ်နေသည့် နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီ အများစုမှာမူ ပုဂ္ဂလိကပိုင်များဖြစ်ကြပြီး ၎င်းတို့အနက် အချို့ကို စစ်တပ်ခေါင်းဆောင်ပိုင်းနှင့် နီးစပ်သည့် 'ခရိုနီ' ဟု လူသိများသူများက ဦးဆောင် နေကြသည်။ ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှုပုံစံ မည်သို့ပင်ရှိစေကာမူ စစ်တပ်သည် လိုင်စင်ရဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီ အားလုံးကို ဒစ်ဂျစ်တယ်ပိတ်ဆို့ရေးအပါအဝင် ၎င်းတို့၏အမိန့်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် ဖိအားပေး ထားသည်။

စစ်တပ်သည် ၎င်းတို့၏ ပိတ်ဆို့မှုယန္တရားကို အလွန်အမင်း လျှို့ဝှက်ထားရှိသည်။ စစ်တပ်၏ အမိန့်များကို ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန (MoTC) မှတစ်ဆင့် ညွှန်ကြားချက်များအဖြစ် ထုတ်ပြန်ခြင်း ဖြစ်ပြီး ယင်းတို့ကို အစိုးရလျှို့ဝှက်ချက်များအက်ဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်ထားသည်။ ထိုအက်ဥပဒေတွင် အတွင်းသတင်း ပေါက်ကြားအောင်လုပ်သူ မည်သူမဆို ပြင်းထန်သော ထောင်ဒဏ်များ ကျခံရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

¹⁰ ယင်းတို့တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တော်လှန်ရေးအင်အားစုများ ထိန်းချုပ်ထားသော နယ်မြေများ၌ အသုံးပြုနေသည့် Starlink ကဲ့သို့သော ဆက်သွယ်ရေးဝန်ဆောင်မှုများ မပါဝင်ပေ။

နိုင်ငံပိုင်နှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီ တို့၏ ကွာခြားချက်များ

ကွန်ရက်တိုင်းတာချက်များအရ စစ်တပ်၏အမိန့်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများအကြား ကွာခြားချက်အချို့ကို တွေ့ရှိရသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအကြိုကာလအတွင်း လွတ်လပ်ပြီး အရွယ်အစားကြီးမားသည့် သတင်းမီဒီယာများကို ပိတ်ဆို့မှုမှာ ပျမ်းမျှအားဖြင့် ၉၃% ရှိနေသော်လည်း၊ အချို့သောကုမ္ပဏီများမှာ ထိုထက်ပိုမို၍ ပိတ်ဆို့ခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံပိုင်ဖြစ်ပြီး စစ်တပ်က တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်ထားသော MPT သည် ၁၀၀% အလုံးစုံ ဆက်လက်ပိတ်ဆို့ထားခဲ့ပြီး၊ စစ်တပ်ပိုင် Mytel သည် ၉၈% အထိ ပိတ်ဆို့ခဲ့သည်။ ယင်းအချက်က ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် ကြားနေသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံဆောင်ရွက်ပေးသူများ မဟုတ်တော့ဘဲ၊ ပြည်သူတို့၏အခြေခံရပိုင်ခွင့်များအား စစ်တပ်က ဖိနှိပ်ရာတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများ ဖြစ်လာကြောင်း ညွှန်ပြနေပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် ပုဂ္ဂလိကဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် စစ်တပ်၏ ပိတ်ဆို့မှုအမိန့်များကို နိုင်ငံပိုင်ကုမ္ပဏီများနည်းတူ လိုက်နာဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း အချို့သော ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် အဆိုပါအမိန့်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် တင်းကျပ်မှုနည်းပါးသော နည်းပညာများကို အသုံးပြု၍ အနက်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပုံရပြီး၊ ၎င်းတို့၏ သုံးစွဲသူများအတွက် ဒစ်ဂျစ်တယ်လွတ်လပ်ခွင့်ကို အနည်းငယ်ပိုမိုရရှိစေခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ဝက်ဘ်ဆိုက်များကို ပိတ်ဆို့ရာတွင် IP အဆင့်မှ စစ်ထုတ်ပိတ်ဆို့ခြင်း (IP-level filtering) ထက် နည်းပညာနားလည်သူ များအလွယ်တကူကျော်လွှားနိုင်သည့် DNS အဆင့်မှ ပိတ်ဆို့ခြင်း (DNS level block) မျိုးကိုသာ ဆောင်ရွက်ကောင်းဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် သုံးစွဲသူများ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးနေကြောင်း လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း မရှိခဲ့ကြသဖြင့် ၎င်းတို့၏ တိကျသောရည်ရွယ်ချက်များကိုမူ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိရပေ။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့၏ လုံခြုံရေးအတွက် ဤအစီရင်ခံစာတွင် အဆိုပါကုမ္ပဏီအမည်များကို ဖော်ပြမည်မဟုတ်သကဲ့သို့၊ ၎င်းတို့ အချင်းချင်းကြား နှိုင်းယှဉ်ချက်အရ ကွာဟမှုအသေးစိတ်များကိုလည်း ထုတ်ဖော်မည်မဟုတ်ပါ။

ဒစ်ဂျစ်တယ်အခွင့်အရေးများကို ဤကဲ့သို့ တိတ်တဆိတ်ကာကွယ်ပေးနေသည့် လုပ်ရပ်များသည် ပြည်သူ့အများအပြားအတွက် သတင်းအချက်အလက်များကိုရရှိစေပြီး၊ အမှန်တရားနှင့်ဆက်စပ်နေသည့် အချိတ်အဆက်လေးတခုမှာ ပျက်စီးထိခိုက်လွယ်နေသည့်တိုင် ဆက်လက်၍ ထိန်းသိမ်းထားနိုင်စေသည်။ သို့သော်

ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအဖြစ်မှနေ၍ နိုင်ငံတော်က ထောက်ပံ့အားပေးသော ဒစ်ဂျစ်တယ်သီးခြားခွဲထုတ်မှုဗျူဟာကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ပေးရသူများဖြစ်လာကြသည်။

ငြားလည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီအများစုက စစ်တပ်၏ သတင်းအချက်အလက်ပိတ်ဆို့မှုကို တိုက်ရိုက် အကောင်အထည်ဖော်ပေးနေသူများဖြစ်သည့် ပကတိခြေအနေကမူ ပြောင်းလဲသွားခြင်းမရှိပေ။

နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ပိတ်ဆို့တားဆီးခြင်း

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် (ICCPR) ၏ ပုဒ်မ ၁၉ နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (UDHR) တို့အရ အင်တာနက်ပေါ်တွင် ဝက်ဘ်ဆိုက်နှင့် အပလီကေးရှင်းများအား ပိတ်ဆို့ခြင်းကဲ့သို့သော လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ပြောဆိုခွင့်အပေါ် ကန့်သတ် ပိတ်ပင်မှုတိုင်းသည် ဥပဒေနှင့်အညီဖြစ်ခြင်း (Legality)၊ ခိုင်လုံသော တရားဝင်ရည်ရွယ်ချက်ရှိခြင်း (Legitimacy) နှင့် ထိုတရားဝင်ရည်ရွယ်ချက်ကို ရောက်ရှိစေရန် အခြားနည်းလမ်းမရှိသောကြောင့် ပိတ်ဆို့မှုကိုလိုအပ်ခြင်း (Necessity) ဆိုသည့် အဆင့်သုံးဆင့်ပါဝင်သောစစ်ဆေးမှုကို မဖြစ်မနေ ကျော်ဖြတ် အောင်မြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း စစ်တပ်၏ ပိတ်ဆို့မှုယန္တရားသည် အဆိုပါစစ်ဆေးမှု၏ အခြေခံ ဒေါက်တိုင်တခုချင်းစီတိုင်းနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဘဲ ကျရှုံးနေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ပထမအချက်အနေဖြင့် အဆိုပါ ပိတ်ဆို့မှုများသည် ဥပဒေကြောင်းအရ ခိုင်လုံမှုမရှိပေ။ မြန်မာစစ်တပ်သည် တရားဝင်အစိုးရ မဟုတ်သည့်အတွက် ၎င်းတို့ထုတ်ပြန်သည့် ညွှန်ကြားချက်များသည်လည်း တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိပါ။ အကယ်၍ အစိုးရက တရားဝင်အစိုးရဆိုလျှင်ပင် ၎င်းတို့၏ ညွှန်ကြားချက်များတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိခြင်း၊ ဥပဒေကြောင်းအရ တိကျသေချာမှု၊ ဥပဒေအရ ကြိုတင်ခန့်မှန်းနိုင်မှု၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်မှုနှင့် ပိတ်ဆို့ခံရမှုအတွက် အယူခံဝင်နိုင်မည့် လမ်းကြောင်းများ မပါရှိချေ။

ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် အဆိုပါ ပိတ်ဆို့မှုများသည် နိုင်ငံ တော်လုံခြုံရေးကို ကာကွယ်ရန်ဟူသော တရားဝင်ခိုင်လုံသည့် ရည်ရွယ်ချက်ကို ရောက်ရှိစေရန်အတွက် မဖြစ်မနေလိုအပ် သော လုပ်ဆောင်ချက်များ မဟုတ်ပေ (၎င်းတို့၏ ညွှန်ကြား ချက်များတွင် ထိုသို့ အကြောင်းပြထားသည်ဟု ယူဆလျှင်ပင် ဖြစ်သည်။)။ အဆိုပါ ပိတ်ဆို့မှုများသည် နိုင်ငံတော်၏ တည်ရှိမှုနှင့် လုံခြုံရေးကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း မရှိဘဲ၊ စစ်တပ်၏ နိုင်ငံတော်အာဏာအပေါ် ချုပ်ကိုင်ထားမှုကို ခြိမ်းခြောက်နိုင် သည့် သတင်းမီဒီယာများကဲ့သို့သော ဝက်ဘ်ဆိုက်များကိုသာ

“နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး” ဆိုသည်မှာ အာဏာရှိအစုအဖွဲ့ ရှင်သန်ရပ်တည်ရေးအတွက် ရပိုင်ခွင့်လိုင်စင်တစ်ခု မဟုတ်ပေ။ သတင်းမီဒီယာများကို စနစ်တကျ ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေအား ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပစ်မှတ်ထားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ၎င်း တို့၏ အရှက်ရဖွယ်ကိစ္စရပ်များမှ ကာကွယ်ရန် သို့မဟုတ် (အာဏာသိမ်းမှုကဲ့သို့သော) တရားမဝင် လုပ်ရပ်များကို ဖုံးကွယ်ရန်အတွက် 'နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး' ဟူသော အကြောင်းပြချက်ကို အသုံးပြု၍ မရချေ။

တတိယအချက်အနေဖြင့် အင်တာနက်ပေါ်ရှိ ပိတ်ဆို့မှုများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ထိခိုက်နစ်နာမှုများ သည် ရရှိလာနိုင်ခြေရှိသည့် မည်သည့်အကျိုးကျေးဇူးနှင့်မျှ အချိုးအစားညီညွတ်မှုတခြင်းမရှိပေ။ သုံးစွဲသူ သန်းပေါင်းများစွာနှင့် သတင်းအချက်အလက် စာမျက်နှာပေါင်းများစွာ ရှိနေသော လူမှုကွန်ယက် ပလက်ဖောင်းတစ်ခုလုံးနှင့် မီဒီယာဝက်ဘ်ဆိုက်များကို ပိတ်ဆို့ခြင်းသည် ဒေသန္တရလုံခြုံရေး လိုအပ်ချက်ထက် အဆမတန် ကျော်လွန်နေသည့် အလုံးစုံပိတ်ဆို့မှုတရပ်သာ ဖြစ်သည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် စစ်တပ်၏ ပိတ်ဆို့မှုအတိုင်းအတာနှင့် သဘောသဘာဝတို့သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ တရားဝင်ခိုင်လုံသော မည်သည့်အကြောင်းပြချက်မျှ မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ဤပိတ်ဆို့မှု ယန္တရားသည် လုံခြုံရေးအတွက်ဆောင်ရွက်သည့် အစီအမံတစ်ခုမဟုတ်ဘဲ၊ အွန်လိုင်းပေါ်ရှိ လူမှုကွန်ယက်များ ကို စနစ်တကျပိတ်ပင်ခြင်းနှင့် လွတ်လပ်သောသတင်းမီဒီယာများကို ဖျောက်ဖျက်ပစ်လိုက်ခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် စစ်အာဏာရှင်စနစ်ကို ထိန်းသိမ်းရန် ရည်ရွယ်ပုံဖော်ထားသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေအား အကြီးအကျယ် ချိုးဖောက်မှုတရပ်သာ ဖြစ်သည်။

ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာကုမ္ပဏီများ၏ တာဝန်ဝတ္တရား

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ (UNGPs) အရ ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများတွင် နိုင်ငံတော်၏ ဖိအားပေးမှု ရှိနေသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာရန် သီးခြားလွတ်လပ်သော တာဝန်ရှိသည်။ မြန်မာစစ်တပ်သည် အဓမ္မစေခိုင်းမှုများနှင့် အကြမ်းဖက်ခြိမ်းခြောက်မှုများကို အသုံးပြုခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် လည်ပတ် နေသော ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် ငြိမ်ခံနေကြရသည့် နစ်နာသူများသက်သက် မဟုတ်ကြပေ။ ၎င်းတို့သည် ပိတ်ဆို့ထားကြောင်း ဝက်ဘ်ဆိုက်စာမျက်နှာများဖြင့် ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ဖော်ပြမည့်အစား၊ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာမမှန်သည့် ချို့ယွင်းချက်သဖွယ် လျှို့ဝှက်စွာ ပိတ်ဆို့ခဲ့ကြခြင်းဖြင့် ကုမ္ပဏီ၏ ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုစီတိုင်းက လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် သက်ရောက်နိုင်မှုများကို အလေးအနက်ထား စိစစ်ဖော်ထုတ်ရမည့် တာဝန်ဝတ္တရား (Human rights due diligence) အား ပျက်ကွက်ခဲ့ကြသည်။¹¹

¹¹ UN OHCHR (2011), "Guiding Principles on Business and Human Rights".

ဤကဲ့သို့ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိခြင်းသည် ပြည်သူများအနေဖြင့် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ရန်နှင့် တုံ့ပြန်စိန်ခေါ်ရန် အဟန့်အတားဖြစ်စေပြီး၊ လက်တွေ့တွင် အဆိုပါဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများက စစ်တပ်၏ လျှို့ဝှက်ချက်ယန္တရားတွင် ကြိရာပါများ ဖြစ်လာစေသည်။ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံတကာဥပဒေပါတာဝန်ဝတ္တရားများကို ကျေပွန်စေရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့သောပတ်ဝန်းကျင်မျိုးတွင် လုပ်ငန်းလည်ပတ်ရန် ရွေးချယ်ထားသည့် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် အာဏာပိုင်တို့၏ ညွှန်ကြားချက်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို လျော့ချနိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်သမျှသော နည်းလမ်းအားလုံးကို လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် မိမိတို့၏ သုံးစွဲသူများအား အတတ်နိုင်ဆုံး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိအောင် အသိပေးခြင်းနှင့် (နည်းပညာဖြင့်) လှည့်ဖြား၍ ပိတ်ဆို့သည့်နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုရန် ငြင်းဆန်ခုခံခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

နိဂုံးချုပ်

စစ်တပ်၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်ပိတ်ဆို့မှုယန္တရားသည် လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်ပြောဆိုခွင့်၊ အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ လူစုဝေးခွင့်၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးလုံခြုံခွင့်နှင့် အများပြည်သူဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် အစရှိသော ပြည်သူတို့၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်ပိတ်ဆို့ခွင့်များကို စနစ်တကျ ချိုးဖောက်ရာတွင် အဓိက အခြေခံဒေါက်တိုင်တခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဤယန္တရားသည် လွတ်လပ်သောသတင်းမီဒီယာများကို နှုတ်ပိတ်ရန်သာမက၊ ပြည်သူလူထုအား စစ်တပ်မှ စောင့်ကြည့်နှိပ်ကွပ်ရ ပိုမိုလွယ်ကူသော ဒစ်ဂျစ်တယ်နယ်ပယ်ဆီသို့ လှည့်ပတ်သွတ်သွင်းရန် ပုံဖော်ထားခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၅-၂၆ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း လွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာများကို ဒစ်ဂျစ်တယ်ပိတ်ဆို့မှုများ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် စစ်တပ်သည် လွတ်လပ်သော စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးမှုများ မရှိသည့် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကာလတခုဖြစ်အောင် စနစ်တကျ ကြံစည်ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ ပိတ်ဆို့မှုယန္တရားဆက်လက်တည်ရှိနေသရွေ့ ရွေးကောက်ပွဲများသည် မည်သည့်အခါမျှ လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံသည်လည်း ဒစ်ဂျစ်တယ် အာဏာရှင်စနစ်ကျင့်သုံးမှုတွင် ကမ္ဘာ့အထင်ကရ မှတ်တိုင်တခုအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်။

အစဉ်လိုက်ထွက်ရှိမည့် အစီရင်ခံစာ သုံးစောင်အနက် ပထမဆုံးဖြစ်သော ဤအစီရင်ခံစာသည် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ လွတ်လပ်သောသတင်းမီဒီယာများအား စစ်တပ်မှ တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့် ပုံစံများအနက် အစိတ်အပိုင်းတခုကို ဖော်ထုတ်တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆက်လက်ထွက်ရှိမည့် အစီရင်ခံစာများတွင် လူမှုကွန်ယက်ပလက်ဖောင်းများအား တိုက်ခိုက်မှုနှင့် ယင်းကြောင့် သတင်းမီဒီယာများတွင် သက်ရောက်ခဲ့သည့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို အသေးစိတ် ဖော်ပြသွားမည်ဖြစ်သည်။

အကြံပြုချက်များ

- အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် အင်တာနက်ပိတ်ဆို့မှုများနှင့် ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်မှုအားလုံးကို ခြွင်းချက်မရှိ ချက်ချင်းရပ်ဆိုင်းရမည်ဖြစ်ပြီး၊ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် (ICCPR)၏ ပုဒ်မ (၁၉) နှင့်အညီ အများပြည်သူ၏ သတင်းအချက်အလက် ရှာဖွေရယူပိုင်ခွင့်ကို အာမခံရမည်။
- ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ၊ နိုင်ငံခြားအစိုးရများနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခုကဲ့သို့ ပိတ်ဆို့မှုယန္တရားများ ဆက်လက်တည်ရှိနေသရွေ့ မည်သည့်ရွေးကောက်ပွဲကိုမျှ လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲအဖြစ် သတ်မှတ်၍ မရနိုင်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုလက်ခံသင့်သည်။
- နိုင်ငံခြားအစိုးရများနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ခေါင်းဆောင်ပိုင်းများအပါအဝင် ဒစ်ဂျစ်တယ်ပိတ်ဆို့မှုယန္တရားကို ကြိစည်ပုံဖော်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင်လည်းကောင်း ပါဝင်ပတ်သက်နေသူများကို ပစ်မှတ်ထား၍ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုအစီအမံများအား တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။
- ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် စစ်တပ်၏ ညွှန်ကြားချက်များကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် သက်ရောက်နေသည့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ရန်၊ တားဆီးရန်နှင့် လျှော့ချနိုင်ရန် ကုမ္ပဏီ၏ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုစီတိုင်းကို ဆန်းစစ်မှု (Human rights due diligence) ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရမည်။ ထို့ပြင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော အစီရင်ခံစာများအား အများပြည်သူသို့ ထုတ်ပြန်ပေးရန်နှင့်၊ သုံးစွဲသူများအား နည်းပညာအမှားအယွင်းကြောင့် (ဝက်ဘ်ဆိုက်များအား ဝင်ရောက်၍မရ) ဟု ထင်ယောင်ထင်မှားဖြစ်စေမည့်အစား ပိတ်ဆို့ထားကြောင်း ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြသည့် စာမျက်နှာများဖြင့် အသိပေးအကြောင်းကြားရမည်။
- အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ တာဝန်သိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အလှူရှင်များအနေဖြင့် ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် ရေဒီယိုတို့အပါအဝင် နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ထုတ်လွှင့်နေသည့် လွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာဌာနများအတွက် ဘဏ္ဍာရေးနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုများကို တိုးမြှင့်ပေးသင့်သည်။ ထို့ပြင် မြန်မာပြည်သူလူထုအတွက် ခိုင်မာပြီး အချိန်မရွေးအလွယ်တကူ အသုံးပြုနိုင်သော (အင်တာနက်ပေါ်ရှိ ပိတ်ဆို့မှုများကို) ကျော်လွှားရေး နည်းပညာများ (Circumvention technologies) ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန်အတွက်လည်း ကူညီပံ့ပိုးပေးသင့်သည်။

With financial support provided by

unesco

The International
Programme for
the Development
of Communication